

Heraanleg Bloemenwijk, Lichtaart (gemeente Kasterlee)

Programma van Maatregelen

Auteur:

C. Dockx (veldwerkleidster, bureauonderzoek)

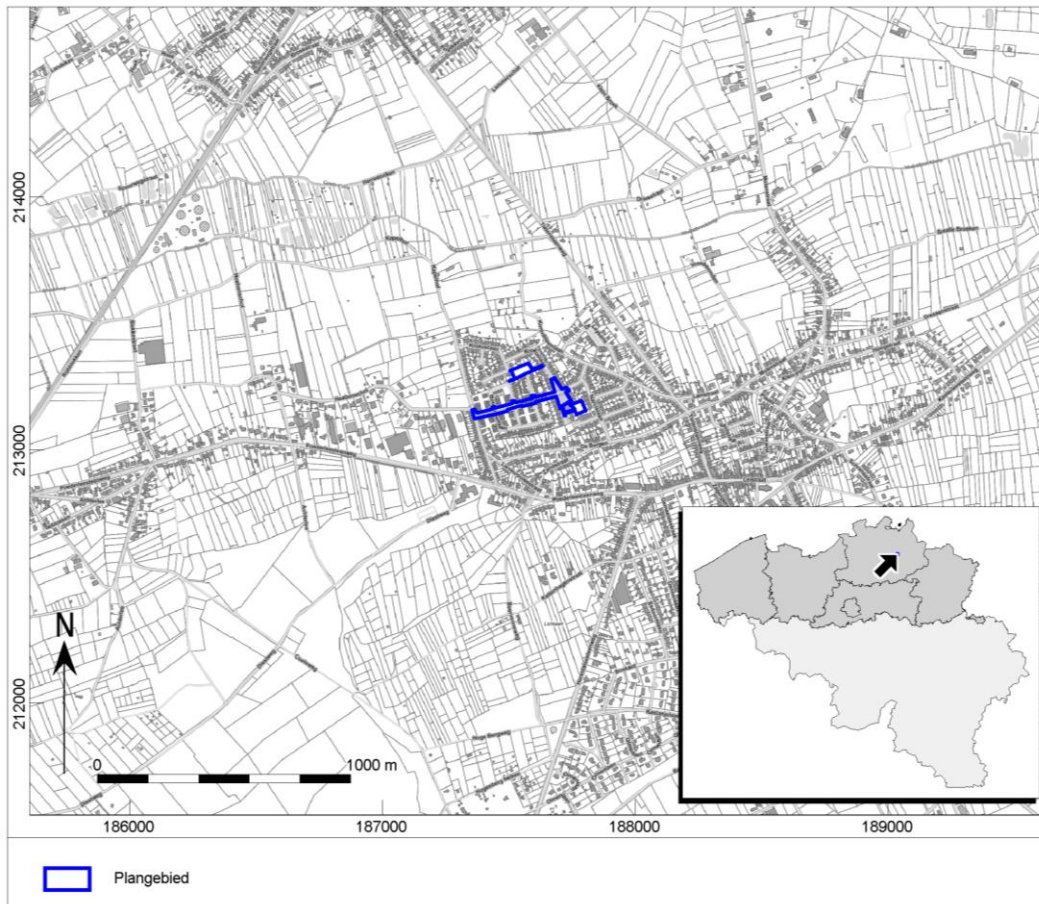
P. Valentijn (bureauonderzoek)

Autorisatie:

X.J.F. Alma (OE/ERK/Archeoloog/2016/00094)

1 Inleiding

In opdracht heeft Vlaams Erfgoed Centrum in oktober en november 2017 een archeologienota opgesteld naar de archeologische waarde van de Anjerlaan (deel) en Krokuslaan (deel) met enkele aangrenzende openbare ruimten te Lichtaart, Kasterlee (Afb. 1 & Afb. 2). De archeologienota bestaat uit een bureauonderzoek en is uitgevoerd naar aanleiding van de voorgenomen heraanleg van de Bloemenwijk.

Afb. 1. Locatiekaart van het plangebied.

Afb. 2. Locatie van het plangebied weergegeven op de Basiskaart Vlaanderen (GRB).

2 Het vooronderzoek zonder of met ingreep in de bodem

2.1 Het uitgevoerde vooronderzoek

In het kader van het vooronderzoek werd een bureauonderzoek met visuele terreininspectie uitgevoerd. Op basis van de gegevens verkregen bij dit onderzoek kon de archeologische, historische, geologische en bodemkundige situatie zo beschreven worden dat duidelijk gesteld kan worden dat verder onderzoek geen kennispotentieel bezit. Het vooronderzoek kan dan ook als volledig worden gezien.

2.2 Aan- of afwezigheid van archeologisch erfgoed

De resultaten van het bureauonderzoek

Het plangebied ligt laag op de flank van de rug van Lichtaart, net boven het dal van de Aa. Ondanks de nabijheid van het dal is het plangebied een droog terrein. Dit maakt het door de gehele geschiedenis een aantrekkelijk terrein voor bewoning of andere menselijke activiteit, met zowel de natuurlijke bronnen van natte als droge gebieden in de nabijheid. Het ontbreken van bekende archeologische vindplaatsen in de nabije omgeving hoeft dan ook zeker niet de afwezigheid van archeologische waarden binnen het plangebied te betekenen.

Bovendien bestaat de ondergrond van het plangebied volgens de bodem – en Quartairgeologische kaart uit dekzand dat wordt afgedekt door een plaggendek. Vier controleboringen in één van de openbare ruimten, een klein, open bos, hebben uitgewezen dat het plaggendek op deze plek ca. 100 cm dik is. Ondanks de historische ploeglaag die in de boringen aan de basis van het dek is waargenomen, kan een dergelijk plaggendek een sterk conserverende werking hebben voor eventuele archeologische waarden. Het dekt de waarden namelijk af en beschermt ze zo (gedeeltelijk) voor latere bodemingrepen.

Historische kaarten en bronnen laten zien dat het plangebied vanaf de 18de eeuw tot in de jaren '70 van de 20ste steeds als bos, akkerland of grasland in gebruik is geweest. Hierdoor kunnen eventuele archeologische waarden verstoord zijn door ploegactiviteit of boomaanplant.

In het laatste kwart van de 20ste is het plangebied omgevormd tot woonwijk. Hierbij zijn delen van het plangebied verstoord bij de aanleg van verharde rijbanen, voetpaden en parking. De exacte diepte van de verharding binnen het plangebied is niet gekend, maar is vermoedelijk 40 cm voor voetpaden en 50 cm voor rijbanen en parkings. Bovendien is de ondergrond plaatselijk verstoord door de aanleg van riolering en nuts-leidingen en -kabels. Ook hiervan is de exacte diepte niet gekend, maar is vermoedelijk 60 tot 200 cm. Tot slot, is de ondergrond lokaal verstoord door de aanplant van bomen en de plaatsing van straatlantaarns, straatmeubilair en speeltoestellen en -velden.

Aangezien de diepte van de gekende verstoringen niet bekend is, en de vermoedde diepte beperkt is of kan zijn, is het mogelijk dat de gekende verstoringen niet dieper gaan dan het plaggendeek en eventuele archeologische waarden niet of beperkt zijn aangetast. De mate van conservering is echter afhankelijk van de dikte van het plaggendeek, die niet voor het gehele plangebied gekend is.

Op basis hiervan kan de volgende specifieke verwachting worden gegeven voor het gehele plangebied:

- Een vondstniveau uit het Midden-Paleolithicum kan aan de basis van het plaggendeek en in het Pleistocene, eolische zanddek worden aangetroffen, maar de resten zijn mogelijk niet langer *in situ* door agrarisch gebruik. Een bodem in het dekzand kan een indicatie zijn voor een vondstniveau. Een sporenniveau ontbreekt over het algemeen voor deze periode. De zeldzaamheid aan vondsten uit deze periode geven eventuele archeologische waarden een hoog kennispotentieel.

- Een vondstniveau uit het Laat-Paleolithicum en/of het Mesolithicum kan aan de basis van het plaggendeek en in de top van het eolisch zanddek worden aangetroffen, maar de resten zijn mogelijk niet langer *in situ* door agrarisch gebruik. Een sporenniveau ontbreekt over het algemeen voor deze perioden. De zeldzaamheid aan vondsten uit deze periode geven eventuele archeologische waarden een hoog kennispotentieel.

- Een sporen- en vondstniveau uit het Neolithicum tot en met de Middeleeuwen kan worden aangetroffen in de top van het zanddek, onder het plaggendeek. Door de spaarzaamheid aan historische bronnen en archeologische sites in de regio, bezitten archeologische waarden uit deze perioden een hoog kennispotentieel.

- Het plangebied is in de Nieuwe en Nieuwste tijd in gebruik als bos, weideland of landbouwgrond. Er worden dan ook geen sporenniveaus uit deze perioden verwacht, uitgezonderd incidentele sporen van activiteiten gerelateerd aan bovengenoemd landgebruik en de omliggende bewoning. Het kennispotentieel van dergelijke sporen is laag.

2.3 Impactbepaling

De geplande werken bestaan voornamelijk uit de aanleg van nieuwe verharding en de herinrichting van groenzones. De verharding van parkings en rijbanen zal een diepte krijgen van ca. 52 cm en de voetpaden zullen minstens 36 cm diep zijn. Voor de aanplant van gras, bloemenmengsels en andere lage beplanting zal enkel de teelaarde tot max. 30 cm geroerd worden. De zitbanken in de groenzones hebben een diepte van niet meer dan 20 cm. Slechts zeer lokaal zal de ondergrond tot grotere diepte worden verstoord, zoals bij de aanplant van bomen of de bouw van een speeltoestel.

In de archeologienota is het plangebied ingedeeld in zones voor de bespreking van het huidig gebruik en de geplande werken. Hier zullen we dan ook de impact van de werken per zone bepalen (Afb. 3):

Zone 1 bestaat momenteel uit een voetpad (vermoedelijk 40 cm diep) en aangrenzende groenstroken.

Onder een groot deel van het voetpad en de groenstroken lopen nuts-kabels en -leidingen met een vermoedelijke diepte van 100 cm. Hier zal een nieuw voetpad worden aangelegd en de groenzone wordt opnieuw ingericht.

Indien archeologische waarden in deze smalle zone aan het oppervlak aanwezig zijn, zullen deze door de kabels en leidingen al sterk versnipperd en verstoord zijn. Het kennispotentieel zal daardoor al zeer beperkt zijn en als gevolg nauwelijks verminderen door de geplande aanleg van een voetpad en beplanting.

Het is echter waarschijnlijker dat eventuele archeologische resten worden afgedekt door een plaggendeek en dat de werken, met uitzondering van de aanplant van enkele bomen, daardoor niet tot aan deze resten reiken. Bovendien zal eventueel vervolgonderzoek op deze locatie zeer lastig zijn door de grote hoeveelheid kabels- en leidingen en slechts een versnipperd beeld en dus weinig kenniswinst opleveren.

Zone 2 bestaat momenteel uit een groenzone, parking, voetpad en oprit. Vrijwel de gehele zone wordt doorkruist door nuts-kabels en -leidingen met een vermoedelijke diepte van 60-200 cm. Hier zullen de verharding van de parking en het voetpad vernieuwd worden en de groenzone wordt heringericht. Indien archeologische waarden in deze kleine zone (slechts ca. 675 m²) aan het oppervlak aanwezig zijn, zullen deze door de kabels en leidingen al sterk verstoord zijn. Het kennispotentieel zal daardoor al minimaal zijn en als gevolg nauwelijks verminderen door de geplande aanleg van een voetpad en beplanting.

Het is echter waarschijnlijker dat eventuele archeologische resten worden afgedekt door een plaggende en dat de werken, met uitzondering van de aanplant van slechts 3 bomen, daardoor niet tot aan deze resten reiken. Bovendien zal eventueel vervolgonderzoek op deze locatie vrijwel onmogelijk zijn door de grote hoeveelheid kabels- en leidingen en slechts een sterk versnipperd beeld en dus zeer weinig kenniswinst opleveren.

Zone 3 is momenteel ingericht als parking (vermoedelijk 50 cm diep) met enkele kleine plantvakken en groenstroken. Onder het voetpad langs de rijweg en voorlangs de aangrenzende woningen en gebouwen lopen nuts-kabels- en leidingen. Deze liggen vermoedelijk op een diepte tussen 60 en 200 cm –mv. De huidige verharding zal hier grotendeels verwijderd worden en het gebied wordt voornamelijk ingericht als groenzone met een nieuwe verharding langs de randen.

Bij de herinrichting van de groenzone zal, met uitzondering van de aanplant van enkele bomen, enkel de teelaarde geroerd worden. De verstoring zal daarom niet dieper reiken dan het huidige parkingdek. Eventuele archeologische resten zullen hierdoor dus niet aangetast worden. Het is echter waarschijnlijker dat eventuele archeologische resten worden afgedekt door een plaggende en dat de werken, met uitzondering van de beperkte boomplant, niet tot aan deze resten reiken.

De nieuwe verharding reikt dieper dan de groeninrichting, maar ook deze blijft hoogstwaarschijnlijk binnen het bereik van het huidige parkingdek. Bovendien overlapt de locatie van de nieuwe verharding vrijwel geheel met de strook waar nuts-kabels en -leidingen zijn gelegen. Indien hier nog kennispotentieel aanwezig is, zal eventueel vervolgonderzoek niet mogelijk zijn door de aanwezigheid van de kabels- en leidingen.

Zone 4 is momenteel een open bos. Controleboringen hebben hier uitgewezen dat een eventueel archeologisch niveau beneden een plaggende is gelegen, op minstens 100 cm –mv. De gelande aanleg van de parking en de herinrichting van de groenstrook zullen dan ook, met uitzondering van de aanplant van enkele bomen, niet tot een eventueel archeologisch niveau reiken.

Zone 5 is momenteel een parkachtig speelterrein, met een voetpad, petanqueveld en speeltoestel. Langs de zuid- en westrand van het park lopen enkele nuts-leidingen- en kabels. Deze liggen vermoedelijk op een diepte tussen 60 en 200 cm –mv. Het park gaat opnieuw ingericht worden, waarbij het huidige voetpad, speeltoestel en petanqueveld verlegd zullen worden. Een groot deel van de bestaande bomen wordt gerooid en verder zal gras, lage beplanting en een zone met houtsnippers aangelegd worden.

Indien archeologische waarden in deze zone aan het oppervlak aanwezig zijn, dan zal de impact van de werken zeer gering zijn. Het nieuwe voetpad heeft namelijk maar een beperkte lengte en ook het speeltoestel en het petanqueveld hebben maar een klein oppervlak. Bovendien overlapt het nieuwe petanqueveld met de huidige zandbank rond het speeltoestel. Voor het gras, de lage beplanting en de houtsnipper laag zal enkel de teelaarde geroerd worden, welke waarschijnlijk al verstoord is door de aanleg van de huidige beplanting.

Het is echter waarschijnlijker dat eventuele archeologische resten worden afgedekt door een plaggende en dat de werken, met uitzondering wellicht van de fundering van het speeltoestel, niet tot aan deze resten reiken.

Zone 6 omvat de rijbaan van de Anjerlaan en de Krokuslaan. Onder de wegen loopt riolering, wisselend door het midden en de zijkant van de rijweg. De diepte is niet gekend. De wegen worden bovendien op meerdere plaatsen gekruist door nuts-leidingen- en kabels. Deze liggen vermoedelijk op een diepte tussen 60 en 200 cm –mv.

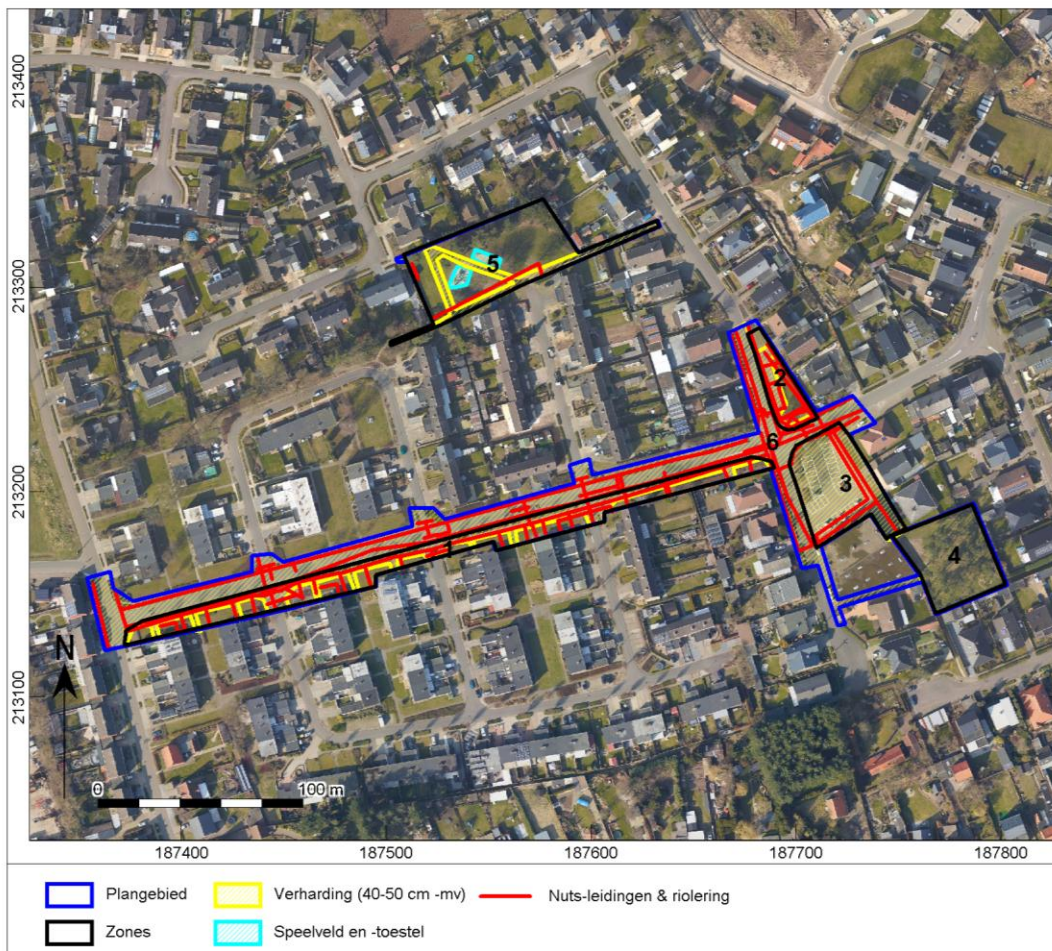
In deze zone zal de verharding van de rijbaan vervangen worden. De nieuwe verharding blijft waarschijnlijk binnen het bereik van de huidige wegkoffer. Eventuele archeologische resten zullen hierdoor dus niet aangetast worden. Bovendien zullen eventuele archeologische waarden aan het oppervlak al sterk

verstoord en versnipperd zijn door de huidige riolering, kabels en leidingen. Het kennispotentieel zal daardoor al zeer beperkt zijn.

Het is echter waarschijnlijker dat eventuele archeologische resten worden afgedekt door een plaggendeek en dat de werken, met uitzondering van de aanplant van enkele bomen, daardoor niet tot aan deze resten reiken.

Tot slot, kan vermeld worden dat de zones buiten de rijbaan van de Anjerlaan en de Krokuslaan maar een klein oppervlak hebben. Het aantal sporen dat men daarbinnen zal aantreffen zal daarom waarschijnlijk gering zijn. Bovendien zal door de bestaande verharding op veel plaatsen enkel de diepere sporen aangetroffen worden. Nu is op de Kempische zandgronden de informatiewaarde van een enkel spoor of een klein aantal sporen doorgaans beperkt, door matige conservering en een relatief diepe bodemontwikkeling. Men treft enkel de diepere sporen aan die gewoonlijk vondstarm zijn. Het zijn daardoor op deze gronden vaak de grotere opgravingen die een hoog kennispotentieel bezitten, omdat, juist door de lage vondstdichtheid, sporen gemakkelijk over een groot areaal in kaart kunnen worden gebracht en zo de structuur en ontwikkeling van (een gedeelte van) een cultuurlandschap gevolgd kan worden (uitzonderingen hierop vormen o.a. Steentijd vindplaatsen en bouwhistorische objecten).

Dit zal in het plangebied dus niet mogelijk zijn, waardoor het kennispotentieel minimaal zal zijn. Bovendien, is de kans klein dat eventuele archeologische waarden binnen het plangebied in de toekomst onderdeel zullen worden van een groter ensemble buiten het plangebied – zeker geen goed geconserveerd ensemble – doordat het plangebied wordt ingesloten door wegen en bebouwing.

Afb. 3. Het plangebied met locaties van de vermoedelijk verstoorde gebieden, op een luchtfoto uit 2013-2015 (Vlaanderen, winter 2013-2015, kleur). Binnen het plangebied zijn zes zones aangeduid.

3 Advies op basis van de resultaten

Gezien het kleine oppervlak van de openbare ruimten en het gegeven dat de geplande werken vrijwel geheel binnen een plaggendek of reeds verstoorde en/of versnipperde oppervlakken blijven, adviseert het Vlaams Erfgoed Centrum bvba geen verder onderzoek binnen het plangebied. Er hoeft geen Programma van Maatregelen te worden opgesteld.

Ondanks het advies tot vrijgeven van het terrein, blijven de bepalingen voor het melden van toevalsvondsten van kracht, conform artikel 5.4.1 van het Onroerenderfgoeddecreet. De civieltechnisch uitvoerder is verplicht eventuele toevalsvondsten binnen drie dagen na ontdekking te melden bij Onroerend Erfgoed.